

TECHNICKÁ ZÁJMOVÁ ČINNOST

HONZÍKOVÁ Jarmila, ČR

Resumé

Článek pojednává o technické zájmové činnosti. Představuje konkrétní výchovná zařízení, funkce zájmové činnosti a jednotlivé okruhy technické zájmové činnosti.

Klíčová slova: technická zájmová činnost.

TECHNICAL SPARE-TIME ACTIVITY

Abstract

Article dealt with technical special-interest activities. Constitute concrete allowance arrangement, function special-interest activities and in singles circuits technical special-interest activities.

Key words: technical special-interest activity.

1 Úvod

Mimoškolní výchova je nezastupitelnou organickou součástí komplexní výchovy mladé generace a dospělých a má rovnocenné postavení se školní a rodinnou výchovou. Plní základní cíle výchovného programu společnosti avšak specifickými prostředky, ve specifických podmínkách a za použití specifických forem, metod a prostředků, které podporují aktivitu a samostatnost vychovávaného jedince. Poskytuje příležitost vést vychovávaného jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat jeho zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Další důležitou úlohou mimoškolní výchovy je rozvíjení potřeby celoživotního vzdělávání, hlavně v souvislosti se zájmovou orientací člověka. Mimoškolní výchova navazuje na školní a rodinnou výchovu, rozšiřuje mnohé podněty na jejich výchovnou práci. (Bajtoš, Honzíková, 2007)

2 Zařízení pro mimoškolní výchovu

Mimoškolní výchova mládeže a dospělých se uskutečňuje prostřednictvím celé sítě školních výchovných zařízení, společenských organizací, kulturních, sportovních a tělovýchovných zařízení a masově-komunikačních prostředků. Sjednocují je společné cíle ve třech základních sférách mimoškolní výchovy, a to ve sféře společenských organizací, sféře kulturních institucí a ve sféře masově-komunikačních prostředků. Speciální význam mají ta zařízení, která realizují svoji výchovnou činnost ve volném čase vychovávaných jedinců. Jsou to hlavně tyto (Kominarec, Šuťáková, Dargová, 1997):

1. Školní výchovná zařízení

- *Školní kluby dětí*, které se zaměřují na práci s dětmi mimo vyučování. Zajišťují péči v době, kdy jsou rodiče zaměstnaní. Vzhledem k věkovým zvláštěnostem dětí mladšího školního věku, hlavně velkému rozsahu a labilitě zájmů, se výchovná

činnost orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojuje velké potřeby pohybu.

- ❑ *Domovy mládeže* zajišťují žákům středních škol výchovnou péči v době mimo výuku, včetně ubytování, stravování a příprav na výuku.
- ❑ *Základní umělecké školy* rozvíjejí specifické nadání dětí v oblasti hudební či výtvarné.
- ❑ *Jazykové školy* zajišťují výuku jazyků.
- ❑ *Školy v přírodě* jsou zaměřeny na ozdravné pobyty dětí v přírodě a poznávání přírody.

2. Mimoškolní výchovná zařízení

- ❑ dětské domovy,
- ❑ domy dětí a mládeže,
- ❑ střediska volného času,
- ❑ střediska zájmové činnosti.

3. Dětské a mládežnické organizace, zájmové spolky

4. Tělovýchovná a sportovní zařízení

5. Kulturně-osvětové instituce a zařízení

3 Funkce mimoškolní výchovy

Mimoškolní výchova, jako specifická oblast výchovného působení plní funkce

- *Výchovné* - vychovávaní jedinci se motivují k hodnotnému využívání volného času, k získávání nových vlastností, dovedností i návyků a tím i k rozvoji poznávacích procesů a k celoživotnímu vzdělávání.
- *Zdravotní* - výchova přispívá k usměrňování režimu dne vychovávaného jedince tak, aby podporoval jejich zdravý tělesný a duševní vývoj. Obzvlášť velký zdravotní význam mají pohybové aktivity.
- *Sociální* - instituce ovlivňují volný čas jedinců a péči o ně zbavují rodičů do znané míry starostí v době, kdy jsou v zaměstnání, anebo mají jiné povinnosti.

Mimoškolní výchova má výrazně činnostní charakter. Její obsah tvoří oddychové, rekreační, zájmové, společensky prospěšné, sebeobslužné výchovně-vzdělávací činnosti a příprava na vyučování. Oddychové, rekreační, zájmové a společensky prospěšné činnosti tvoří součást náplně volného času a platí pro ně princip dobrovolnosti. Sebeobslužné činnosti a příprava na vyučování mají charakter povinnosti.

4 Organizace zájmových činností

Organizační forma zájmové činnosti závisí na obsahu, cílech a také době po kterou bude konána. Z tohoto hlediska můžeme zvolit rozdělení na

- jednorázové akce, příležitostné činnosti (ukázka řemesel pro veřejnost),
- akce mající pokračování (výuka řemesel, výstava řemesel – výrobků),
- dlouhodobé zájmové činnosti (kroužky, kluby).

5 Okruhy pracovních technických zájmových činností

Pracovní-technická zájmová činnost je oblastí, ve které se soustřeďují zájemci nadchnutí pro realizaci činnosti v uvedené oblasti. Při reminiscenci do minulosti zájmové činnosti v pracovní-technické oblasti můžeme konstatovat, že využívání volného času dětí a mládeže, patřilo i v minulosti k neoddělitelné součásti výchovně-vzdělávací práce se žáky. Technická zájmová činnost byla prostředníkem rozvoje technické tvořivosti žáků, faktorem zvyšování všeobecně vzdělávací, polytechnické a pracovní přípravy žáků a umožňovala žákům profesionální orientaci v jednotlivých druzích prací souvisejících s technikou.

Po společenských změnách v roce 1989 je věnována menší míra pozornosti pracovní-technickým zájmovým činnostem. Pokles pozornosti souvisel s přechodem industriální společnosti k informační společnosti, což v praxi znamenalo finanční investice do informačních technologií a zmenšení plánovaných prostředků na realizaci a zabezpečení praktických manuálních činností. Prostor se vytvářel pro uplatňování informačně-komunikačních technologií, které byly zaváděny do všech oblastí společnosti – průmyslu, administrativě, školství, zdravotnictví, což samozřejmě ovlivnilo i vznik většího počtu počítačových zájmových kroužků. Informační technologie se stala hlavní technologií umožňující zpřístupňování a využívání informací. Tyto technologie zároveň podporují i změny pro plnění kritérií globálního trhu a umožňují zvyšování intelektuální náročnosti poznatkového i informačního zabezpečení získávání znalostí.

Paralelně s ovládnutím základních informačních technologií můžeme však i nadále rozvíjet zájmy dětí a mládeže o pracovní-technické oblasti. (Šebeňová, 2008)

Pracovní technické aktivity zahrnují širokou škálu možností, mezi něž lze zahrnout

- Práce s různými materiály (papír, karton, dřevo, kov, textil, plasty, sklo, drobný přírodní a technický materiál, modelovací hmoty).
- Práce se stavebnicemi, konstruktivní práce.
- Montážní a demontážní činnosti (kolo, koloběžky, motocykl – údržba, opravy).
- Modelářské práce.
- Elektrotechnika, elektronika, výpočetní technika, audio a videotechnika.
- Příprava pokrmů.
- Činnosti související s dopravní výchovou.
- Ekologické aktivity (údržba lesa, potoka, ekologická zahrada, třídění odpadu – propagace, výroba krmítek a ptačích budek, atd.).
- Pěstování rostlin (v interiéru, na zahradě).

Mezi velmi oblíbené zájmové aktivity lze zařadit i řemeslné činnosti. Široké pole působnosti poskytuje seznamování s řemesly ať již dávno zapomenutými jako je např. soukeník, bednář, zvonař, bečvář, konvář, forman, či řemesly, které se více či méně ještě provozují např. jako umělecká - kovář, hrnčíř, truhlář, krajčářka, sklář, dráteník, apod. Seznámení může proběhnout formou ukázek, návštěvou muzea či některé malé dílny. Za velmi zajímavá řemesla lze považovat tkalcovství a tisk na tkaniny, košíkářství a drátenictví. Tato řemesla, která se jako zájmové či umělecké činnosti udržují dodnes, získávají stále více svojí oblibu i v zájmové činnosti.

6 Vliv zájmové činnosti na technickou tvořivost žáků

Cílem technické výchovy je taktéž i rozvoj senzomotorických dovedností a rozvoj technického myšlení. Ke splnění obou těchto cílů napomáhají i zájmové kroužky, ve kterých dochází nejen k rozvoji senzomotorických dovedností (řemeslné činnosti, práce s různými materiály), ale i k rozvoji technického myšlení a tvořivosti (modelářské kroužky, montážní činnosti, aj.). Výsledky výzkumu zaměřeného na nonverbální tvořivost (GAČR 406/07/0109) ukázaly, že žáci zapojeni do zájmových kroužků vykazují mnohem lepší výsledky v testech tvořivosti, než žáci, kteří se těchto kroužků nezúčastňují.

7 Závěr

Aktuálním úkolem v mimoškolní výchově je změna tradičních a zažitých postupů, návyků a myšlení lidí. Mimoškolní výchova má vytvářet podmínky pro realizaci vlastních nápadů a vlastní tvorbu, pro navazování kontaktů s jinými jedinci a kulturami, pro iniciování činnosti směřující ke zvelebování prostředí, pro odvahu k samostatnosti a pro oddych, relaxaci a zábavu. Výchozími aktuálních trendů mimoškolní výchovy je nutné vidět v uplatňování priorit, které výrazně podporují zejména socializační funkci mimoškolní výchovy.

8 Literatura

1. HONZÍKOVÁ, J.; MACH, P.; NOVOTNÝ, J. a kol. Alternativní přístupy k technické výchově. Plzeň: ZČU, 2007. ISBN 978-80-7043-626-4.
2. BAJTOŠ, J.; HONZÍKOVÁ, J. Vybrané statě školní pedagogiky. Plzeň: ZČU, 2007. ISBN 978-80-7043-595-3.
3. KOMINAREC, I.; ŠUŤÁKOVÁ, V.; DARGOVÁ, J. Základy pedagogiky. Vybrané pedagogické problémy. Prešov: FHPV PU, 1997.
4. ŠEBENOVÁ, I. Vybrané kapitoly z pracovno-technických zájmových činností. Prešov: PU, 2008. ISBN 978-80-8068-901-8.

Lektoroval: PhDr. Jan Novotný, Ph.D.

Kontaktní adresa:

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra technické výchovy
Veleslavínova 42
306 14 Plzeň
Tel.: 377636503, e-mail: jhonziko@kat.zcu.cz